

WIJKACTIEPLAN KLARENDAL

1. Inleiding
2. Wonen
  - 2.1. Analyse
  - 2.2. Ambitie / Doelen
  - 2.3. Maatregelen
3. Werken
  - 3.1. Analyse
  - 3.2. Ambitie / Doelen
  - 3.3. Maatregelen
4. Leren & Opgroeien
  - 4.1. Analyse
  - 4.2. Ambitie / Doelen
  - 4.3. Maatregelen
5. Integreren
  - 5.1. Analyse
  - 5.2. Ambitie / Doelen
  - 5.3. Maatregelen
6. Sport & Cultuur
  - 6.1 Analyse
  - 6.2 Ambitie / Doelen
  - 6.3 Maatregelen
7. Veiligheid
  - 7.1 Analyse
  - 7.2 Doelen
  - 7.3 Maatregelen
8. Achter de Voordeur
  - 8.1 Analyse
  - 8.2 Doelen
  - 8.3 Maatregelen
9. Algemeen
  - 9.1 Sturing
10. Financiën

1. Inleiding

Klarendal kan met recht de meest kleurrijke en roerige wijk van Arnhem genoemd worden. De van oorsprong eind 19^e eeuwse wijk, met zijn ligging dicht bij het stadscentrum trekt studenten, kunstenaars en creatieve ondernemers en herbergt van oorsprong een slag zelfbewuste en eigenzinnige bewoners. Tegelijkertijd is het een wijk die kwetsbaar is. Ondanks uitgebreide stadsvernieuwing in de jaren zeventig raakte de wijk in de afgelopen decennia behoorlijk in het slop. In toenemende mate maakten criminelen de dienst uit en bepaalden drugshandel, verloedering in de openbare ruimte en teloorgang van de ooit rijkelijk met winkels gevulde assen van de wijk het straatbeeld. Eind jaren negentig was voor bewoners de maat vol. Zij hebben de aanzet gegeven tot de verbetering die in de afgelopen periode onder de vlag van Klarendal Kom Op is bereikt. In die periode is het vertrouwen in de beheerders (gemeente, woningcorporatie en politie) hersteld, heeft de bewonersorganisatie nieuw elan gekregen en zijn zichtbare successen behaald. Zoals een eigen ruimte voor jongeren, de aanpak van afval en zwerfvuil, het terugdringen van criminaliteit en drugshandel en de ontwikkeling van het modekwartier. Met het opstellen van een wijkperspectief hebben bewoners dit hernieuwde elan onderstreept, door ook de gewenste ontwikkeling van de wijk aan te geven. Deze visie fungeert als onderlegger en toetssteen voor investeringen die momenteel worden gedaan, zoals het functieherstel van de assen van de wijk en het realiseren van de Brede School. Maar dit herstel is nog voorzichtig en vooral broos. Met de uitvoering van het Wijkactieplan Klarendal moet het mogelijk zijn de voorwaartse beweging die al in gang is gezet nu ook een doorslaggevende te laten zijn waarmee langdurige resultaten worden bereikt en de regelmatige terugval die zo kenmerkend is voor de wijk definitief uit te sluiten.

In het voorjaar van 2007 is Klarendal aangewezen als Prachtwijk door minister Vogelaar van Wonen Werken en Integratie (WWI). Doelstelling is om van aandachtswijk naar Prachtwijk te groeien. Volgens afspraak met het ministerie is een Wijkactieplan Klarendal opgesteld. In dit WAP Klarendal wordt integraal op de diverse thema's de aanpak ingezet. De bestaande afspraken met bewoners en corporaties in de Wijkvisie Klarendal Kom Op vormen de basis voor het WAP. De extra inzet bovenop de al bestaande afspraken worden in de maatregelenkaarten inzichtelijk gemaakt.

In Klarendal is een wijkensessie met bewoners georganiseerd waar bewoners en professionals in de wijk aan deelnamen. Per thema is geïnventariseerd wat de problemen en mogelijke aanpak zou zijn. Daarnaast zijn de corporaties en instellingen die werken in de wijk via een brief gevraagd om in te brengen welke inzet gewenst is en wat zij daaraan kunnen bijdragen. Dezelfde vragen zijn uitgezet binnen de gemeentelijke organisatie. Op basis van de wijkanalyse en de inbreng van bewoners corporaties en instellingen is vervolgens het Wijkactieplan opgesteld. Het conceptplan is in de wijk gepresenteerd op 13 september. Bewoners en professionals in de wijk maakten van deze gelegenheid gebruik om hun opmerkingen over het conceptplan te geven. Deze opmerkingen zijn verwerkt in het definitieve plan.

2. Wonen

2.1 Analyse

40 % van de 3.700 woningen in Klarendal is van voor Wereldoorlog II. Daarnaast is er op grote schaal gesaneerd en vervangend gebouwd in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw. De woningvoorraad bestaat uit (kleine) eengezinswoningen en meergezinswoningen (62 %). Het gaat voornamelijk om huurwoningen (79 %).

In de wijk wonen 7555 mensen. Er wonen relatief meer alleenstaanden en eenoudergezinnen dan in Arnhem als geheel. Er wonen in vergelijking met Arnhem als geheel relatief veel mensen tussen de 20 en 40 jaar. Het aandeel 5-15 jarigen en mensen van 45 en ouder is in verhouding tot het Arnhemse gemiddelde beperkt.

Naast onderwijsvoorzieningen is er een relatief groot aantal andere voorzieningen (winkels, sociaal-culturele voorzieningen, horeca, een sporthal en speelvoorzieningen). In de wijk is een moskee gevestigd. Voorzieningen werken relatief verkokerd, waardoor men het gevoel heeft dat inspanningen gericht op verbetering van het woonklimaat te weinig opleveren. 24 % van de bewoners is actief betrokken (geweest) bij activiteiten om het samenleven in de buurt te verbeteren.

Een harde kern van bewoners die veelal wonen in een beperkt aantal (10 tot 15) straten in de wijk zorgt voor relatief veel woonoverlast. Toewijzingen van corporaties zijn in dit verband van belang. Hier over zijn klachten. Zwerfafval in de wijk beïnvloedt het woonklimaat sterk negatief.

2.2 Ambitie en doelen

In de jaren zeventig en tachtig is in het kader van de stadsvernieuwing een deel van de woningen gesloopt en nieuwbouw gerealiseerd. Er is voor Klarendal dan ook geen noodzaak voor grootschalige fysieke herstructurering. Toch blijft de wijk rommelig ogen. Dat komt door de stedenbouwkundige opzet (smal stratenpatroon), de aanwezige openbare ruimten en de onduidelijke entree van de wijk en de onoverzichtelijke achterpaden die de toegang zijn voor gebouwen en woningen. Ingrepen in de structuur zijn dus nodig op kleinschalig niveau (helen van de lidtekens).

Door de woningcorporatie Volkshuisvesting wordt op dit moment fors geïnvesteerd in de combinatie van wonen en werken voor jonge modeondernemers en in de versterking van de economische assen (Modekwartier Klarendal). Dit initiatief wordt nader toegelicht onder het thema Werken.

De ambitie is om ervoor te zorgen dat in Klarendal een evenwichtige woningvoorraad tot stand komt waardoor de mogelijkheid ontstaat om een wooncarrière in Klarendal te doorlopen. Ook de openbare ruimte moet bijdragen aan het prettig kunnen wonen, leren en recreëren in Klarendal. Om deze ambitie te kunnen realiseren zijn de belangrijkste doelen op het gebied van wonen & leefomgeving voor Klarendal:

- Doorbreken eenzijdige woningvoorraad en creëren woningaanbod met als doel mogelijkheden te bieden voor wooncarrière in de wijk;
- Heldere toegangspoorten naar Klarendal met passende uitstraling;
- Op niveau brengen van de openbare ruimte (Buiten Gewoon Beter) met aandacht voor ontmoeten;
- Het scheppen van voldoende parkeervoorzieningen;
- Goed beheer van woningen en openbare ruimte (handhaving);
- Verbeteren van de milieukwaliteit;
- Realiseren van extra speelgelegenheid.

2.3 Maatregelen

WONEN			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen er aan doen	Extra
Eenzijdig woningaanbod (80% huur)	Gevarieerd woningaanbod, wooncarrière mogelijk maken	Verkoop van huurwoningen waarbij voorkomen moet worden dat de woningen in bezit komen van 'huisjesmelkers'	
		Nieuwbouw op inbreidingslocaties	
		Woonzorgwoningen Hemonylaan	
Achterstallig onderhoud woningen (hot spots)	Herstel particuliere woningvoorraad	Instrumenten om particuliere woningverbetering te verbeteren (subsidies, aanbieden kennis, dwang)	+
		Aankoop verloederde panden	
Concentratie problemen in bepaalde straten	Voorkomen concentratie problemen	Tijdelijke sturing in delen van de wijk op het aanbieden en toewijzen van woningen	+
Onoverzichtelijke achterpaden die toegang zijn voor gebouwen en woningen	Situering voorkant woningen direct aan straat waardoor sociale controle ontstaat	Aanpassen woningen	+
Lastendruk bewoners door isolatieproblemen en CO2 uitstoot	Verminderen CO2 uitstoot en lagere energielasten	Verlagen van het energieverbruik voor woningen	+
Onduidelijke en rommelig entree naar Klarendal	Heldere toegangspoort met passende uitstraling	Herinrichten Klarendalseweg en Hommelseweg	+
		Aanpakken taluds bij spoor	+
Achterstallig onderhoud openbare ruimte	Openbare ruimte om basisniveau brengen	Project Buitengewoon Beter uitvoeren	
		Verkeersveilig maken door 30 km maatregelen in combinatie met uitvoeren BGB	
	Extra kwaliteit openbare ruimte op strategische plekken (meer en kwalitatief groen)	Plus op project Buitengewoon Beter	+
	Historische karakter van wijk benadrukken	Hekjesproject in Vogelwijk uitvoeren door Vivare	+
Onvoldoende parkeervoorzieningen	Voldoende parkeervoorzieningen	Herinrichten wegprofielen en maken parkeervoorzieningen	+
	Toegankelijke en aantrekkelijkere route naar park Klarenbeek	Afscherming weg, bv picknickplek, gelegenheid spelen	+
Vuilnis/afval aan straat, zwerfafval, overlast hondenpoep	Leefbaarheid vergroten	Aanpakken illegale bijplaatsingen rond afvalverzamelpunten door voorlichting, extra inzamelen en handhaven	+

WONEN			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen er aan doen	Extra
		Bewoners betrekken bij opruimen en schoonhouden straat/wijk, bv Straat in actie	+
		Beter schoonhouden van de openbare ruimte en terreinen van corporaties (<i>combineren met thema werk</i>)	+
Geluidhinder railverkeer	Verbeteren leefkwaliteit	Sanering door geluidscherm, aanvullend: gevelisolatie	Deels extra

3. Werken

3.1 Analyse

In de wijk zijn 1474 mensen werkzaam (2006) in 311 bedrijfsvestigingen. Relatief veel arbeidsplaatsen hebben betrekking op zakelijke dienstverlening, overheidsdiensten, onderwijs, reparatie en detailhandel.

16,2 % van de bevolking heeft geen werk en is werkzoekend. In juli 2007 zijn 646 mensen in Klarendal geregistreerd als WWB-bijstandsgerechtigden. De jeugdwerkloosheid (15-24 jaar) bedraagt officieel 6,1 %. De geregistreeerde werkloosheid is daarmee ongeveer de helft hoger dan het Arnhemse gemiddelde. Waarschijnlijk is de werkelijke werkloosheid onder jongeren nog hoger omdat een deel van de werklozen zich niet bij het CWI registreert.

Het gemiddeld besteedbare inkomen in Klarendal lag in 2002 op € 21.100 (tegenover € 26.600) stedelijk.

3.2 Ambitie en doelen

Met het concept Klarendal Modekwartier wordt een enorme impuls gegeven aan de levendigheid en aan het verbeteren van het imago van de wijk. Jonge modeondernemers wordt ruimte geboden voor een combinatie van werken en wonen. Woningcorporatie Volkshuisvesting koopt hiervoor panden aan en verhuurt deze aan de modeondernemers. Op dit moment zijn er 4 modeondernemers gevestigd. Het idee is dat door spin-off bijvoorbeeld ook naaiateliers en broodjeszaken geopend kunnen worden. Op de hoek van de Klarendalseweg wordt het oude Postdistributiecentrum herbouwd. Hierin komt een monsteratelier voor ontwerpers. Verder wordt de opleiding Fashion-Design van het ROC Rijn IJssel hierin gevestigd. 2Switch zal tweedehands kleding aanleveren die deelnemers aan de opleiding gaan restylen.

De Klarendalseweg moet een *kralensnoer* gaan vormen van allerhande bedrijvigheid. Naast mode gaat het dan om de volgende functies:

- winkels;
- maatschappelijke voorzieningen;
- horeca;
- wonen-werken;
- bedrijfsverzamelgebouw;
- dienstverlening;
- gezondheidscentrum;
- leisure;
- weekmarkt.

Het stimuleren van werkgelegenheid in de wijk leidt niet vanzelfsprekend tot werkgelegenheid voor de bewoners in Klarendal. Daarvoor zijn andere maatregelen noodzakelijk. In Klarendal is een groot aantal mensen werkzoekend. Ons uitgangspunt is dat werk hét middel is om te participeren in de maatschappij. Het begrip werk wordt *ruim* opgevat. Het gaat om de drietrapsraket van:

- regulier werk
- regulier werk met plaatsingssubsidie (opstapbanen en individuele plaatsingssubsidie)
- werken met behoud van uitkering (Werken voor de stad)

Het werken met behoud van uitkering is een belangrijk instrument tot participatie van bijstandsgerechtigden die geen kans hebben op regulier werk. Om dit instrument meer individueel te kunnen toepassen vragen wij het rijk om de regelgeving hierover te verruimen.

Bij het thema werken wordt ingezet op de verbinding tussen de sociale, economische en fysieke onderdelen. Bij de activering van mensen naar vormen van werk moet het stedelijke aanbod en wijkgericht aanbod elkaar versterken. Dat betekent dat in de wijk actief gezocht wordt naar concrete mogelijkheden om bewoners en vacatures bij elkaar te brengen én dat wijkbewoners meer gebruik maken van bestaande re-integratie-instrumenten.

De volgende doelen staan centraal op het thema werk:

→ Uitstroom van bijstandsgerechtigden naar:

- regulier werk
- regulier werk met plaatsingssubsidie

Taakstelling is om het aantal bijstandsgerechtigden te verminderen met 30% in 4 jaar (van 646 naar 450).

→ Participatie van bijstandsgerechtigden door werken met behoud van uitkering (Werken voor de stad)

Taakstelling is om jaarlijks 60 mensen te laten werken met behoud van uitkering

→ Stimuleren van de (wijk)economie door:

- Voortzetten Klarendal Modekwartier;
- Stimuleren Klarendalseweg als economische as;
- Versterken van het winkelcentrum Klarendal.

3.3 Maatregelen

WERKEN			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen we eraan doen	Extra
Onvoldoende werkgelegenheid	Stimuleren werkgelegenheid	Aantrekken 40 nieuwe ondernemers door voortzetten Klarendal Modekwartier (ruimte voor combinatie van werken en wonen voor jonge modeondernemers)	
		Aantrekken nieuwe ondernemers door Economische as Klarendalseweg (kralensnoer)	
		Onderzoeken economische kanszone: minder regels bv bij wijziging bestemming vastgoed, verlaging lasten, stimuleringsregeling voor vestiging en opknappen panden	+
Verpaupering bedrijfspanden	Opknappen bedrijfspanden	Instellen stimuleringsregeling ondernemers voor opknappen panden ondernemers, zie economische kanszone	+
Aantal starters ligt onder Arnhems gemiddelde	Meer startende (allochtone) ondernemers in de wijk	Stimuleren ondernemerschap en minder uitval door inzet wijkbedrijfsconsulent in de wijk Starterprojecten (bv Start Smart)	+
		Aanbieden microkredieten, starterkredieten e.d.	Deels extra
		Brede maaltijdvoorzieningen (allochtonen)	+
Winkelcentrum kalft af	Versterken winkelcentrum	Aanpakken leegstaande winkelstrip	+
Versnipperd aanpak sociaaleconomische thema's	Sturing op de sociaaleconomische aanpak	voortzetten economische tafel (ondernemers, gemeente, corporaties, instanties)	
Aantal bijstandsgerechtigden (646) is 16,2% en meer dan Arnhems gemiddelde (10,6%)	30% vermindering van het aantal bijstandsgerechtigden (646 naar 450) vermindert. Uitstroom naar: - regulier werk - regulier werk met plaatsingsubsidie (Opstapbanen) Daarnaast 60 mensen per jaar: werken met behoud van uitkering (Werken voor de stad)	Stedelijk en wijkgericht aanbod moeten elkaar versterken door actief in de wijk te zoeken naar concrete mogelijkheden om bewoners en vacatures bij elkaar te brengen, bv door inzet wijkconsulent; Meer gebruik maken van bestaande re-integratie instrumenten	Deels extra

WERKEN			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen we eraan doen	Extra
		Participatiecentrum/klussendienst: burgers met afstand tot werk of participatie in de wijk samenbrengen om op zoek te gaan naar activiteiten waar bewoners/ ondernemers/instellingen in de buurt behoefte aan hebben.	+
Jeugdwerkloosheid 50% meer dan Arnhems gemiddelde	Terugdringen jeugdwerkloosheid	Werkprojecten voor jongeren opzetten, naar voorbeeld Vitesse betrokken	+
	Terugdringen werkloosheid en schooluitval	Stages/leerwerkplekken bij ondernemers en scholen in Klarendal (<i>zie ook leren en integreren</i>)	+

4. Leren & opgroeien

4.1 Analyse

Klarendal, in combinatie met de wijk Sint Marten die hieraan direct grenst, heeft een bovengemiddeld voorzieningenniveau. Dit past in het stedelijke beeld dat oudere wijken beschikken over een meer gespreid en gevarieerd voorzieningenpakket. Het draagvlak van bepaalde maatschappelijke voorzieningen, waaronder de scholen, kalft af door de gewijzigde bevolkingssamenstelling en opbouw. In Klarendal zijn twee basisscholen en een school voor voortgezet speciaal onderwijs.

Het aantal meldingen bij de afdeling leerling-zaken is in alle krachtwijken in Arnhem toegenomen. In Klarendal zien we een toename van 6,5% (2004-2005) naar 8,2% van het totale aantal meldingen in 2005-2006.

4.2 Ambitie en doelen

In Klarendal wordt een multifunctioneel centrum (brede school) gerealiseerd. Dit MFC wordt gevestigd op de voormalige locatie van het ROC Rijn IJssel aan de Klarendalseweg. In dit multifunctioneel centrum gaan de volgende instellingen samenwerken

- de Sint Annaschool
- Vlindertuin/St Jansschool
- wijkcentrum Klarendal (Rijnstad)
- het mediatrefpunt
- jongerencentrum de Mix
- kinderopvang
- De wijkwinkel

Op dit moment wordt de discussie gevoerd over samenstelling en samenwerking in het multifunctionele centrum. Daarbij wordt gedacht aan een mogelijke knip tussen fysieke vestiging en organisatorische samenwerking. Het multifunctionele centrum moet gaan functioneren als hart van de wijk. Daarbij is de opgave tweeledig: de fysieke realisatie van het centrum én de samenwerking tussen de diverse scholen en instellingen. Om de samenwerking tussen de scholen en instellingen tot stand te brengen wordt gedacht aan een *pilot* in samenwerking met WWI. In deze pilot wordt het 'droom' Multifunctioneel centrum bedacht en wordt gekeken waar de bestaande (financiële) regelgeving knelt. Samen met de ministeries van WWI en OCW wordt tijdens deze pilot gezocht naar oplossingen voor knellende regelgeving.

Ook de Hogeschool Arnhem-Nijmegen heeft aangeboden om hun kennis en kunde te investeren in de Prachtwijken van Arnhem. In de nadere uitwerkingen van de Wijkactieplannen wordt dit aanbod verder geconcretiseerd (stages, onderzoek e.d.).

Doelen van het thema Leren& opgroeien zijn:

- Tot standkoming van een Multifunctioneel Centrum Klarendal als hart van de wijk;
- Aanbieden van een breed educatief aanbod (vergroten ontwikkelingskansen kinderen, informatie/advies/hulp aan kinderen en ouders, versterken betrokkenheid ouders);
- Verminderen schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten;
- Bevorderen spelen (ontwikkeling)/ voorzieningen voor jongeren;
- Realiseren van een Centrum Jeugd & Gezin (inzetten op gezinscoaches; opvoedingsondersteuning), mogelijk gekoppeld aan het MFC.

4.3 Maatregelen

LEREN & OPGROEIEN			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat gaan we eraan doen	Extra
Verouderde voorzieningen, te weinig samenwerking	Realiseren multifunctioneel centrum als hart van de wijk (scholen, wijkcentrum, mediatrefpunt, peuterspeelzaal, tussentijdse en naschoolse opvang, jongerencentrum)	Fysiek: - Bouw Multifunctioneel Centrum (brede school) op voormalige ROC locatie - Inrichting Multifunctioneel centrum en buitenruimte - Beheer	Deels extra
		Onderzoeken Pilot met rijk (OCW en WWI): realiseer een 'droom' mfc, los knelpunten in (financiële) regelgeving op	+
	<i>Samenwerking binnen mfc (brede scholen):</i>	<i>Programmatisch: samenwerking scholen en instellingen binnen Multifunctioneel Centrum in breed educatief aanbod:</i>	
Een groot deel van de leerlingen in Klarendal heeft moeite met leren en taal	Vergroten ontwikkelingskansen kinderen in Klarendal	Taalstimulering in peuterspeelzalen en onderbouw	+
		Door taalspraakontwikkeling wordt de taalstimulering versterkt	+
		Verbinden onderwijsprogramma met kunst, cultuur en sport	+
Veel ouders kampen met complexe zorgen. Dit heeft invloed op de opvoeding van kinderen (regelmaat, betrokkenheid etc.)	Informatie, advies en laagdrempelige hulp aan ouders en kinderen	Relatie met centrum Jeugd en Gezin leggen	+
Gemêleerde samenstelling wijk met verschillende opvoedmilieus. Ouderbetrokkenheid is aandachtspunt.	Versterken betrokkenheid ouders	Informatie aan ouders en versterken oudercontacten	+
		Inzet ouders bij activiteiten school met als neveneffect taalontwikkeling ouders	+
Basisschoolkinderen zijn onder schooltijd thuis / op straat; vaak met oneigenlijke ziekmelding.	Tijdige verzuimsignalering en adequate verzuimaanpak	Structureel inschakelen van schoolarts bij ziekteverzuimmelding van leerlingen. Gezamenlijke aanpak door schoolarts, leerplichtambtenaar en politie.	+
	Preventieve aanpak schoolverzuim binnen de VMBO-locatie 't Venster. 't Venster verhuist in 2008 van het Broek naar een nieuwbouwpand aan de rand van Klarendal.	Onder meer: consultants leerlingzaken voeren bij verzuim vroegtijdig preventieve gesprekken met leerlingen / ouders. Het handhavingaspect wordt zo vroeg mogelijk ingezet	+

LEREN & OPGROEIEN			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat gaan we eraan doen	Extra
Voortijdig schoolverlaten	Meer leerlingen met een startkwalificatie, structurele afname van het aantal voortijdig schoolverlaters	Afspraken tussen gemeente en ROC's (convenant) toepassen op de wijk: <ul style="list-style-type: none"> - begeleidingsprojecten tijdens de stage of leerbaan, betere voorbereiding op stage - elke voortijdige schoolverlater in beeld brengen en zorgen voor (her)plaatsing naar school, werk, zorg zorgstructuur bij ROC's	
		ROC Rijn IJssel vestigt opleiding Fashion-Design in Postdistributiecentrum (Modekwartier). 2 Switch levert 2 ^e hands kleding die gerestyled wordt in het atelier door deelnemers aan de opleiding.	+
		70 jongeren een traject bieden, vergelijkbaar Vitesse Betrokken	+
Tekort aan speel & ontmoetingsplekken voor kinderen en jongeren	Mogelijkheden voor spelen en ontmoeten; overlast beperken, afname aantal risicjongeren onder de 12 jaar	1 speelruimteprogramma, 1 hangplekprogramma +fysieke plek), 1 sportveldprogramma (zie ook sport)	+
Overlast hangjongeren	Overlast beperken en jongeren activeren/stimuleren om gebruik te maken van voorzieningen	Outreaching jongerenwerk	+
Er is steeds meervraag om hulp en zorg rondom jeugd en gezin	Een laagdrempelige plek voor ouders voor informatie of advies én een gecoördineerd aanbod van hulp en zog rondom jeugd en gezin	Realiseren van een centrum voor Jeugd en Gezin	+

5. Integreren

5.1 Analyse

39 % van de inwoners behoort tot een etnische minderheid. Turken vormen de grootste etnische groep van allochtone afkomst (15 %). In Klarendal wonen 263 potentieel inburgeringsplichtingen (ongeveer 4 % van de bevolking). Het feitelijk aantal inburgeringsbehoefigen wordt op 20 % van de bevolking geschat. Achterstanden hebben betrekking op taal en kennis van de samenleving, waardoor mensen onvoldoende in staat zijn om zelfstandig te functioneren in werk, in de wijk en op school. Groepen van verschillende etniciteit (bijv. Nederlanders en Turken) leven sterk langs elkaar heen en trekken zich terug in de eigen groep. Ontmoetingen kunnen tot spanningen leiden.

5.2 Ambitie en doelen

Binnen het thema integreren wordt onderscheid gemaakt tussen inburgeren en ontmoeten. In het eerste geval betreft het de wettelijke plicht om in te burgeren. Binnen het onderdeel ontmoeten gaat het erom de ontmoeting tussen bewoners te stimuleren.

Het inburgeren is de eerste stap in het integreren. Het behalen van het inburgeringsexamen is daarbij het eerste doel. De stap van het inburgeringsexamen naar participeren is niet vanzelfsprekend. Voor inburgeraars met als einddoel werk, loopt het inburgeringstraject naast het re-integratietraject. Voor de groep inburgeraars met als einddoel OGO (opvoeding, gezondheid en onderwijs) is de stap naar participatie niet altijd gewaarborgd. Het gaat vaak om gehuwde vrouwen. Ook het inburgeringstraject is voor deze groep vaak niet haalbaar en een voorbereiding hierop is nodig om de slaagkans te verhogen.

Om de sociale cohesie in de wijk te vergroten stellen wij het onderdeel Ontmoeten centraal. Het gaat hierbij om de ontmoeting tussen diverse groepen bewoners:

- allochtone en autochtone bewoners;
- jong en oud;
- nieuwe bewoners en huidige bewoners.

Doelen van het thema integreren zijn:

- Het wettelijke aantal inburgeringstrajecten voor inburgeringsplichtige bewoners uit Klarendal aan te bieden. Dit betreft de Wet Inburgering en de Regeling Vrijwillige Inburgering. De prestatieafspraken voor Klarendal betreft 99 trajecten per jaar voor 2008 en 2009.
- De ontmoeting tussen bewoners te stimuleren met als doel sociale cohesie te bevorderen.

5.3 Maatregelen

INTEGREREN → INBURGERING			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen er aan doen	Extra
Wet inburgering uitvoeren	Voldoen aan de prestatieafspraken over het aantal inburgeringstrajecten	In totaal 1.650 inburgeringstrajecten in te zetten in Arnhem in 2008 en 2009. Doelstellingen: 90% leidt tot een inburgeringsexamen, 70% hiervan slaagt, na het slagen zal 25% doorstromen naar werken en 40% naar een vervolgtraject gericht op maatschappelijke of sociale participatie.	
		99 trajecten per jaar voor inburgeringsplichtigen in Klarendal	
Voor allochtone vrouwen is inburgeringsexamen vaak niet haalbaar	Slaagkans allochtone vrouwen op inburgeringsexamen vergroten	Extra ondersteuning allochtone vrouwen door voorbereidingstrajecten	+
Weinig integratie door veel verschillende nationaliteiten en taalbarrières		Allochtone bewoners wegwijs maken in de wereld van instanties, huren en wonen én samen doen	+
		Samenwerkingsprojecten met verschillende instanties, gericht op het versterken van maatschappelijk participatie van allochtonen	+
INTEGREREN → ONTMOETEN			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen er aan doen	Extra
Gemis aan betrokkenheid en saamhorigheid in de buurt	Samenwerking en wederzijds begrip bevorderen	Per straat de sociale contacten versterken door gerichte straatacties / -activiteiten	+
		Activiteitenprogramma in overleg met bewoners opstellen	+
Allochtone en autochtone groepen leven naast elkaar	Oude en nieuwe bewoners met elkaar in contact brengen	Activiteiten organiseren gericht op kennisuitwisseling / samenwerking tussen bewoners van verschillende generaties en uit verschillende culturen	+
		Klarendal Ontmoet (begeleide ontmoeting tussen allochtone en autochtone bewoners)	+
		Uitwisselen goede voorbeelden in de Prachtwijken	

6. Sport en cultuur

6.1 Analyse

Sport

Zoals in veel prachtwijken is ook in Klarendal sprake van een zeer dichte bebouwing met weinig speelruimte. Er is in Klarendal slechts een sportvereniging (worstelvereniging) actief, waardoor de potentie om georganiseerd te sporten in Klarendal niet aanwezig is. In Klarendal is in de sporthal het Sportpunt Klarendal gevestigd met een breedtesportaanbod voor alle leeftijdsgroepen. Sportparticipatie van jeugd in verenigingsverband ligt in Klarendal ongeveer 30% lager dan in andere wijken. Voor ongeorganiseerd sporten is dat 10%. Volwassenen sporten 20% minder, allochtonen 30%. Zo'n 40 % van de bewoners in alle prachtwijken hebben te kampen met overgewicht. Bij veel ouders wordt de relatie tussen sport en gezondheid (overgewicht) niet onderkend en maakt van de opvoeding geen deel uit.

Kunst en cultuur

Zowel het beleven van als actief deelnemen aan kunst en cultuuruitingen, is voor vele bewoners onbereikbaar. Enerzijds vanwege beschikbaarheid en betaalbaarheid, anderzijds vanwege het ontbreken van traditie in en vertrouwdheid hiermee. Kunst en cultuurvoorzieningen als aanbod zijn versnipperd en ontbreken in de wijk. Deze voorzieningen slagen er vooralsnog niet in om bewoners aan te spreken en hen aan zich te binden. Het aanbod komt van buiten en dat biedt bewoners te weinig aanknopingspunten om er actief aan te kunnen deelnemen.

6.2 Ambitie en doelen

Sport

Het beleven van sport, het samen sporten en in actie zijn, het vieren van successen, het leren incasseren van teleurstellingen, etc. zijn elementen die sport, naast de pure fysieke beleving tot een waardevol element maken van onze samenleving.

In de wijk worden wekelijks enkele tientallen extra sportactiviteiten aangeboden. Een eigentijdse voorziening als het Cruijff-court of Krajicek-veld is zeer gewenst. In aansluiting hierop zullen ouders worden aangesproken om hun kinderen te stimuleren om deel te nemen, waarbij de onderwerpen bewegen, voeding en gezondheid nadrukkelijk in relatie tot sport onder de aandacht zullen worden gebracht. Het doel is uiteraard tweeledig: het bevorderen van actieve sportbeoefening en het de daarmee samenhangende gezondheidsverbetering en bestrijding van overgewicht.

Onder andere via het programma van de Multifunctioneel centrum wordt aan jeugdigen geleerd zich zowel binnen verenigingsactiviteiten als in ongeorganiseerd verband, anders te gedragen.

Gestreefd wordt naar een verhoging van de sportparticipatie van 5% door jong en oud, waarbij de allochtone bevolkingsgroep extra aandacht krijgt.

Kunst & cultuur

Het beleven van kunst en cultuur, het actief deelnemen aan kunst en cultuur en het creëren van kunst biedt mensen een andere en bredere oriëntatie op zichzelf en de omgeving waarin ze leven. Ook de sociale cohesie wordt groter doordat bewoners door het maken of organiseren van kunst en cultuuractiviteiten leren samen te werken. Deze uitgangspunten leidt tot een aantal doelen:

- het vergroten en ontwikkelen van de creativiteit van bewoners;
- het tonen van (eigen) kunst aan publiek;
- het bevorderen van samenwerking en integratie;
- bewoners in contact brengen met kunst.

6.3 Maatregelen

SPORT & CULTUUR			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen er aan doen	Extra
Sportparticipatie in Klarendal ligt 20% lager dan stedelijk gemiddelde, voor allochtonen 30%, voor jeugd tot 16 is dat 10% lager.	Verhoging sportparticipatie met 5% in vier jaar van jong en oud	Voortzetten Sportpunt Klarendal na 2009 en de daar ontwikkelde activiteiten, waaronder Futsal project	+
		Realiseren van een Cruijff-court Klarendal inclusief activiteitenplan	+
		naschools sportaanbod (analoog aan BOS-project) op Cruijff-court, Brede scholen, Sporthal	+
		Opleiden van 5 werkloze jongeren tot sportleiders (ism Cios en Johan Cruijff Foundation). <i>Relatie thema werk</i>	+
Vrouwen worden met sportactiviteiten moeilijk bereikt	Meer deelname vrouwen aan sport	Sportprogramma specifiek voor vrouwen gekoppeld aan Sportpunt Klarendal	+
40% van bewoners heeft overgewicht in Klarendal (en overige krachtwijken)	Bestrijding van overgewicht	Zie bovenstaande. Daarnaast deel sportaanbod koppelen met gezondheid.	
		Peutergymnastiek met koppeling coaching ouders in beweging voeding en sport	+
Klarendal kent slechts 1 sportvereniging	Meer en sterkere sportverenigingen in de wijk met oog voor de wijk	Ondersteuning verenigingsmanagement	+
Onvoldoende aandacht voor sport in combinatie met spel	Kinderen en ouders bekend maken met speelplekken in de wijk	Rond de spelcontainer kinderen gericht kennis laten maken met verschillende vormen van buiten spelen	Deels extra
Beperkte deelname van jongeren en wijkbewoners aan kunst en cultuur	Wijkbewoners activeren en toeleiden naar kunst en cultuur, cohesie bevorderen	Basisschoolleerlingen in aanraking brengen met uitingen van kunst, cultuur en nieuwe media, <i>zie thema Leren & opgroeien</i>	+
		Ontwikkelen ruimte voor amateurtoneel	+
		Stimuleren van actieve kunstbeoefening / amateurkunst via breed toegankelijke cursussen en workshops.	+
		Programma kunst & cultuur in de wijk opzetten (Wijken voor kunst); Kennismaken met Kunst	+

7. Veiligheid

7.1 Analyse

Veiligheid is een van de meest genoemde onderwerpen bij het realiseren van de prachtwijken. (Gevoelens van) onveiligheid veroorzaken dat bewoners zich ongemakkelijk en niet thuis voelen in hun eigen woonomgeving. Veelal komen deze gevoelens niet voort uit harde bedreigende situaties, maar veel meer uit situaties waarin sprake is van overlast (vooral ook door hangjeugd), vervuiling, en het niet handhaven van regels. Ook leegstand van winkels draagt hieraan bij. Deze zaken hebben een negatieve invloed op de uitstraling van blok, straat, buurt en veroorzaken dat bewoners zich achtergesteld voelen bij andere burgers en andere delen van de stad.

Door het langdurig ontbreken van consequente handhaving in brede zin hebben (delen van) buurten zich kunnen onttrekken aan de samenleving, zijn er op sommige plaatsen eigen regels en normen ontstaan en zijn mensen niet meer bereid en in staat om anderen aan te spreken dan wel de overheid in te lichten over wat zij in hun woonbuurt zien gebeuren.

De veiligheid in Klarendal is de laatste jaren verbeterd. Criminaliteit is verminderd en het gevoel van onveiligheid is ook afgenomen. Dit hangt onder meer samen met de door bewoners ingerichte politiehuiskamer. De situatie blijft overigens broos. Men voelt zich nog steeds aanzienlijk onveiliger in de woonomgeving dan de gemiddelde Arnhemmer. Geregistreerd huiselijk geweld is toegenomen (wellicht door betere registratie).

Bijzondere aandachtspunten op het terrein van de criminaliteit zijn de drugsproblematiek (onder meer door moeilijk aan te pakken Turkse drugsondernemingen), huisjesmelkers, eerder genoemde criminaliteit en overlast in 10 tot 15 straten die alleen door een gezamenlijke aanpak van organisaties in de stad goed te bestrijden is en overlast van een relatief beperkte groep jeugd (subcultuur van weinig leren, weinig werken en over veel geld willen beschikken). Tenslotte wordt de gezamenlijke aanpak door verschillende organisaties belemmerd omdat men (om privacyredenen) geen informatie uitwisselt.

7.2 Ambitie en doelen

Het moet weer gewoon worden om elkaar en regels die we hebben afgesproken te respecteren. Mensen die dit respect niet kunnen opbrengen, ook niet na er langdurig en consequent op te zijn aangesproken, zullen daarvan de gevolgen moeten ondervinden. Het inzetten van de methodiek van de integrale handhaving (zie achter de voordeur) biedt de mogelijkheid om mensen die zich onttrekken aan de regels, actief en verplichtend te benaderen.

Het is van belang dat er op straat voldoende toezicht is. Goed op elkaar afgestemde inzet van de wijkagent, de wijktoezichthouder, stadswacht, de wijkonderhoudsploeg e.a. komen hieraan tegemoet. Wij sluiten inzet van particuliere beveiliging ook niet uit. Functionarissen dienen aanspreekbaar te zijn voor de wijkbewoners.

Want niet alleen 'blauw' staat voor veiligheid. Ook beter beheer en betere kwaliteit van de openbare ruimte, dragen bij aan het gevoel van veiligheid en de tevredenheid van bewoners over de eigen woonomgeving. Bijvoorbeeld middels het realiseren van toezicht op vervuiling, woongedrag en naleving van verkeersregels.

7.3 Maatregelen

VEILIGHEID			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen er aan doen	Extra
Er is te weinig toezicht op straat	Er is voldoende toezicht op straat	Maatregelen: 1) Inzet wijkpreventieteam (samenwerking wijkagent, BOA s, e.a.) 2) Intensief beheer van openbare ruimte afgestemd op wat wijksgewijs nodig is. (zie ook wonen) 3) Bewoners formuleren (afrekenbaar) top 5 van veiligheids/overlastpunten, die gerealiseerd worden 4) Indien nodig: particuliere beveiligers.	
Preventie ontbreekt. Alleen de symptomen worden bestreden.	Preventie realiseren.	Jeugd actief aanspreken. Onderwijsprogramma's met veiligheid als thema	+
Er zijn enge plekken in de wijk	Enge plekken zijn weer veilig.	Enge plekken in kaart brengen en aanpakken, bijvoorbeeld door ze te verlichten, camerabewaking	+
Criminaliteit, inbraken en vernielingen bij bedrijven in de wijk	Afname criminaliteit, inbraken en vernielingen	Stimuleren Keurmerk Veilig Ondernemen	+
Overlastproblemen	Overlast is verdwenen	Inzet methode integrale handhaving	+
Terugdringen regelovertreding	Regels worden nageleefd	Aanpak door gemeente van overtreders, leegstand woningen, drugspanden, etc.	+
Overlast jongeren (12+)	Voorkomen dat overlast tot onveiligheid en criminaliteit leidt.	Via outreachend jongerenwerk jongeren in contact brengen met voorzieningen (<i>zie leren & opgroeien</i>)	+

8. Achter de voordeur

8.1 Analyse

Achter de voordeur is een term die aangeeft dat de ervaring leert dat veel gezinnen in vooral de prachtwijken in meer of mindere mate problemen ondervinden bij het vormgeven van hun dagelijkse leven. Het betreft hier een scala van problemen, waaronder problemen in de materiele sfeer, met opvoeding, relaties, huisvesting, schoolverzuim, verwaarlozing, politie/justitie, huiselijk geweld, etc. Deze problemen kunnen afzonderlijk van elkaar voorkomen, maar ook in combinatie met elkaar. In het laatste geval wordt de term multiprobleemgezin gebruikt. Veel van deze multiprobleemgezinnen, maken zich niet als zodanig naar de hulpverlening bekend en hebben, vaak langdurig, ernstig te lijden onder de probleemsituatie waarin zij verkeren. De omgeving weet vaak dat een dergelijk gezin er is, maar niemand kan enige invloed uitoefenen. Ook de hulpverlening staat machteloos als deze gezinnen de deur voor hulp gesloten houden.

Daarnaast zijn er in de prachtwijken gezinnen en individuen bekend, die door hun gedrag in meer of mindere mate overlast veroorzaken. Deze gezinnen, waarvan er in absolute aantallen gerekend hooguit enkele tientallen in een wijk wonen, zijn vaak in hoge mate sfeer en imago-bepalend voor de directe omgeving. Ook zijn dit gezinnen die moeilijk of niet benaderbaar zijn voor hulpverleners en handhavers. Het zijn de gezinnen waarvan de professionals zeggen dat ze er niet binnen komen, waardoor problemen vaak heel lang in stand blijven.

Voor de reguliere hulpverlening zijn inmiddels wachtlijsten aan het ontstaan.

8.2 Doelen en ambitie

Doel is om deze gezinnen te helpen en overlast te verminderen en wel langs de volgende werkwijze:

Met achter de voordeuractiviteiten wordt geprobeerd individuen en gezinnen te helpen om hun problemen te verminderen dan wel op te lossen. De overlastgevende gezinnen worden opgespoord door een zogenaamde handhavingstafel, een samenwerking van alle in de wijk actieve handhavingorganisaties. Indien de noodzaak daartoe is wordt eenzijdig en verplichtend met deze gezinnen contact opgenomen om hen te manen hun overlastgevende gedrag te stoppen. Daarmee gepaard gaat een hulpaanbod om te voorkomen dat de gezinnen nog verder afglijden en om hen te helpen de goede weg weer in te zetten. Volharding in het overlastgevende gedrag heeft gevolgen met als uiterste consequentie gedwongen verhuizing uit de wijk.

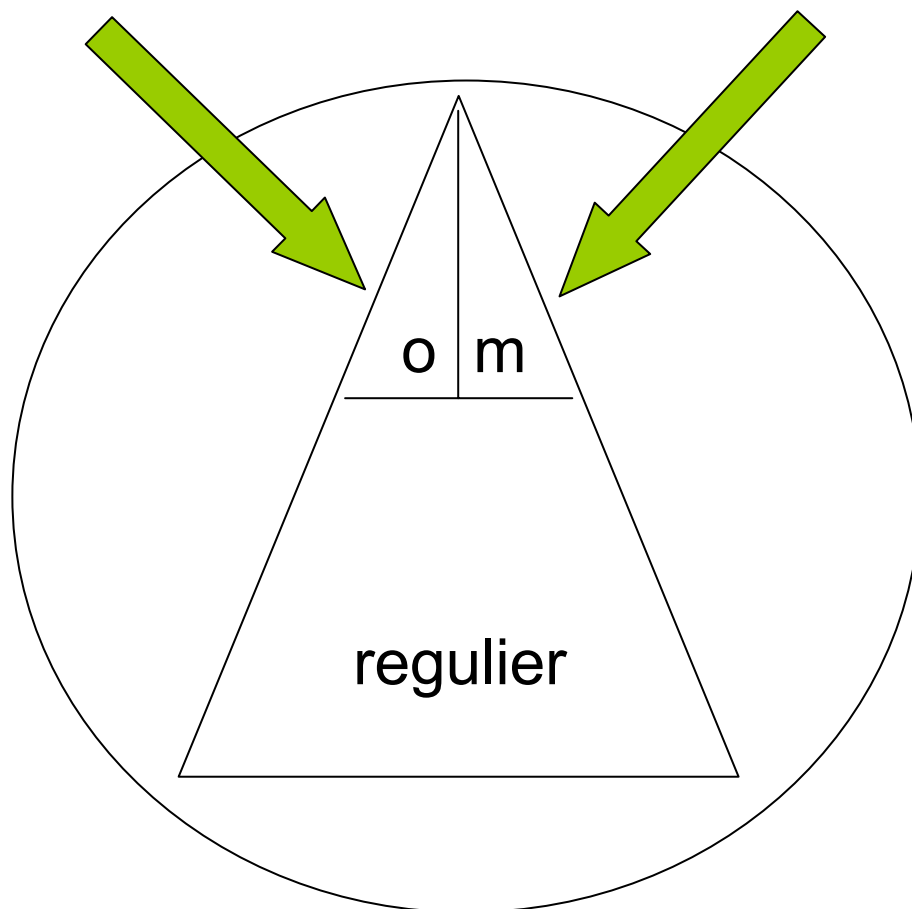
Ook de multiprobleemgezinnen kunnen bij de handhavingstafel worden gemeld. Zij worden indien nodig ook eenzijdig verplichtend benaderd.

Van alle andere gezinnen met problemen wordt verondersteld dat zij de weg naar de hulpverlening weten te vinden dan wel dat zij op basis van vrijwilligheid, eenzijdig door de hulpverlening worden benaderd.

Een en ander conform bijgaand model:

Handhaving

Sociaal

O = Overlastgevende bewoners

M = Multiprobleemgezinnen

8.3 *Maatregelen*

ACHTER DE VOORDEUR			
Wat is het probleem	Wat is het doel	Wat willen er aan doen	Extra
Gezinnen verkeren in meervoudige probleemsituaties, dan wel veroorzaken overlast	Gezinnen helpen/ overlast doen afnemen	Systematiek integrale handhaving inzetten	+
Gezinnen in de wijk hebben schulden die zij op eigen kracht niet meer kunnen oplossen.	Het helpen van wijkbewoners bij het verminderen dan wel oplossen van hun schulden, ook door actieve benadering	Schuldhelpverlening inzetten	+
In de wijk ontstaat een wachtlijst voor het maatschappelijke werk.	Wachtlijst wegwerken, mensen helpen bij directe problemen.	'regulier' maatschappelijk werk versterken en op wijkniveau aanbieden	+
Huiselijk geweld en eengerelateerd geweld	Oplossen, verminderen huiselijk en eengerelateerd geweld	Inzet gespecialiseerde hulpverleners. Hanteren convenanten huiselijk geweld, eengerelateerd geweld.	+
Overlastgevende gezinnen en gezinnen met meervoudige problematiek hebben extra hulp nodig wanneer zij verplichtend worden aangesproken op hun problemen.	Gezinnen helpen om tot ander gedrag te komen dan wel problemen op te lossen.	Inzet gezinscoaches Maatschappelijk werk en WIG variant), zorgcoördinatie	Deels extra
Idem	Preventieve benadering	Voorkomen van vervuiling, depressiviteit, maatschappelijke uitval ed.	+
Ontstaan van negatieve subculturen op straatniveau	Meer kennis van wat er op straatniveau leeft en hoe men met elkaar omgaat	Straataanpak door ervaren buurtopbouwwerker	+
Niet gebruik voorzieningen	Bewoners maken gebruik van voorzieningen waarop ze recht hebben	Voorzieningencheck uitvoeren	+

9. Algemeen

Algemeen		
Goede communicatie essentieel voor wijkaanpak	Betrokkenheid wijkniveau en informatieoverdracht	Voortzetten wijkcommunicatiemiddelen op professional (wijkkrant, website, folders, winkel)
Bewonersbetrokkenheid moet blijvend gestimuleerd worden; betrokkenheid allochtonen blijft beperkt	Bewoners blijven betrekken bij plannen en activiteiten in de wijk met extra aandacht voor allochtone bewoners	Ondersteunen van bewoners

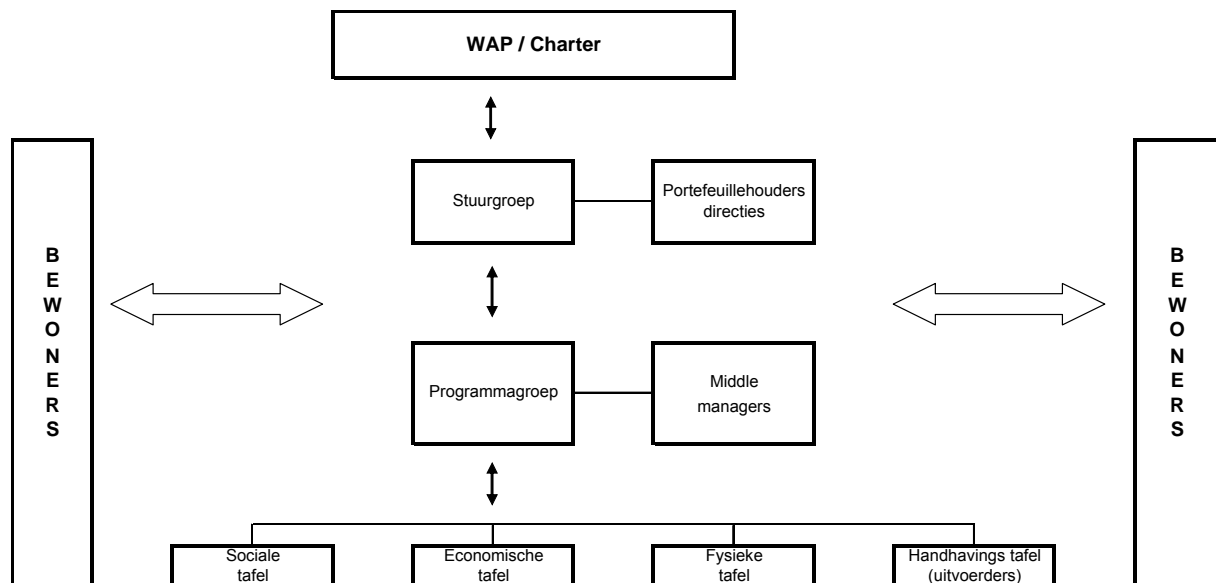
9.1 Sturing

Gemeentelijke sturing op de realisering van de prachtwijken.

De gemeente Arnhem heeft er voor de realisering van de prachtwijken voor gekozen om in de volle breedte op alle thema's in te zetten zodat de wijken daadwerkelijk kunnen groeien naar Prachtwijken. Het gaat om de bewoners, om veranderingen, aanpassingen en verrijking in hun directe woon en leefomgeving. Dat betekent dat er een fijnmazig stelsel van samenwerkingspartners en activiteiten gerealiseerd gaat worden dat middels krachtige regie van de gemeente moet worden aangestuurd. Van groot belang is de positie van de wijkbewoners. Zij moeten kunnen aansluiten en beïnvloeden.

Om deze aansturing te realiseren kiezen wij voor het in de wijk het Broek beproefde model van de wijktafels.

Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Deze structuur vormt de basis. In enkele wijken wordt reeds gewerkt met het wijktafelmodel. Er zijn ook op diverse fronten stuurgroepen actief. In de komende tijd werken we aan het zo breed mogelijk operationeel maken van dit model, dan wel aan aansluiting op wat er aan goeds bestaat.

10. Financiën

Thema	Wat doen we al		Wat vragen we extra		
	Gemeente	Corporaties	Incidenteel	Structureel per jaar	Totaal over 4 jaar (afgerond)
Wonen					
Verbetering woningaanbod			€ 500.000	€ 0	€ 500.000
Inrichting openbare ruimte			€ 5.385.000	€ 0	€ 5.400.000
Beheer openbare ruimte			€ 0	€ 25.000	€ 100.000
Milieu			€ 710.000	€ 0	€ 700.000
Totaal Wonen	€3.000.000	€41.422.000	€6.595.000	€25.000	€6.700.000
Werken					
Stimuleren werkgelegenheid			€ 513.000	€ 258.000	€ 1.500.000
Aanpak werklozen			€ 0	€ 13.000	€ 100.000
Totaal Werken	€14.784.000		€513.000	€271.000	€1.600.000
Leren & Opgroeien					
Brede school / MFC (fysiek en programma)			€ 6.500.000	€ 903.000	€ 10.100.000
Speel- en ontmoetingsplekken			€ 13.000	€ 21.000	€ 100.000
Voortijdig schoolverlaten			€ 313.000	€ 31.000	€ 400.000
Totaal Leren & Opgroeien	€13.846.000		€6.826.000	€955.000	€10.600.000
Sport & Cultuur					
Sport en spel			€ 0	€ 274.000	€ 1.100.000
Kunst en cultuur			€ 32.000	€ 137.000	€ 600.000
Totaal Sport & Cultuur	€4.626.000		€32.000	€411.000	€1.700.000
Integreren					
Inburgeren			€ 25.000	€ 0	€ 0
Ontmoeten / sociale bouwstenen / burgerinitiatieven			€ 0	€ 268.000	€ 1.100.000
Totaal Integreren	€712.000	€500.000	€25.000	€268.000	€1.100.000
Veiligheid		€195.000	€0	€220.000	€900.000
Achter de voordeur	€376.000	€518.000	€67.000	€398.000	€1.700.000
TOTAAL	€37.344.000	€42.635.000	€14.058.000	€2.548.000	€24.300.000